

УДК 327(73)

DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.25.19>

РЕАЛІЗАЦІЯ ДОКТРИНИ ДЖ. В. БУША В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США

Володимир Жигайло

*Національний університет «Острозька академія»,
кафедра міжнародних відносин
вул. Семінарська, 2, 35800, Острог, Рівненська обл., Україна*

Стаття присвячена аналізу зовнішньої політики экс-президента США Дж.В. Буша. Важливим аспектом дослідження є реалізація Доктрини Буша в зовнішньополітичній стратегії Вашингтона. Підґрунтям зовнішньополітичного курсу США слугують засадничі документи, затверджені упродовж 2001–2008 рр., які пояснюють зовнішньополітичні імперативи Вашингтона. Серед базових документів, що становлять доктринальні засади зовнішньої політики Сполучених Штатів, варто зазначити Стратегію національної безпеки (2002 р.), Національну стратегію для боротьби з тероризмом і виступ Дж. Буша у військовій академії збройних сил США Вест-Пойнт (2002 р.). Здійснено аналіз як теоретичних, так і практичних аспектів зовнішньої політики Америки упродовж 2001–2008 рр. Розглянуто зовнішньополітичні кроки Сполучених Штатів Америки на Близькому Сході, в Африці й частково в Європі, зокрема у відносинах із РФ. Доктрина Буша проголосила право Америки застосовувати силу, щоб усунути будь-яку перепону на шляху до глобальної гегемонії, тому в статті також аналізуються воєнні операції, здійснені США за каденції Дж.В. Буша.

Доктрина Буша конкретно втілена в зовнішній політиці США упродовж першої та другої каденції президента. По-перше, це війна в Афганістані, розпочата в жовтні 2001 р.; по-друге, це вторгнення в Ірак у березні 2003 р. без санкції Ради Безпеки ООН під приводом наявності в Багдаді зброї масового знищення, що, як згодом виявилось, було неправдивим звинуваченням; по-третє, тиск на Німеччину та Францію у зв'язку з їхньою негативною реакцією на агресію США в Іраку; по-четверте, це решта військових конфліктів, до яких були причетні Сполучені Штати упродовж каденції Дж.В. Буша; по-п'яте, це новий тип контролю над стратегічним озброєнням, запропонований Росії в червні 2002 р.; по-шосте, це мілітаризація, розширення або створення баз по всьому світі. У цивільній сфері віддзеркаленням доктрини Буша став вихід Америки у 2002 р. з Договору про створення міжнародного кримінального суду (МКС) і відмова Вашингтона від Кіотського протоколу.

Ключові слова: доктрина, зовнішня політика, США, Дж.В. Буш, стратегія національної безпеки, доктринальні засади.

Незважаючи на суттєві зміни геополітичного та регіонального масштабу, Сполучені Штати Америки й надалі залишаються провідним актором у сфері міжнародних відносин, впливаючи на зовнішню та внутрішню політику багатьох країн світу. Такий стан справ передбачає аналіз зовнішньополітичних векторів США й доктринальних засад політики Вашингтону.

Метою статті є аналіз зовнішньої політики США упродовж каденції экс-президента США Дж.В. Буша, підґрунтям якої є засадничі документи, затверджені упродовж 2001–2008 рр., що пояснюють зовнішньополітичні імперативи Вашингтона. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) дослідити напрями зовнішньополітичної діяльності экс-президента США Дж.В. Буша; 2) здійснити аналіз зовнішньої політики США з погляду реалізації доктрини Буша. Аналіз наявних вітчизняних [1; 2; 3; 4] і зарубіжних [5; 6] напрацювань свідчить про односторонній підхід до вивчення заявленого предмета дослідження й, відповідно, зумовив потребу в цьому дослідженні як спроби наукового аналізу проблеми.

Події 11 вересня значною мірою вплинули на зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів і, водночас підсилені публічними виступами очільника та членів адміністрації, сприяли суспільній підтримці зміни зовнішньополітичної парадигми президента. Соціологічні опитування 2001 р. підтверджують загальну згоду громадськості з цілями Буша. 89% респондентів погодилися з ідеєю війни з терором і підходом до зовнішньої політики. У 2002 р. більше ніж $\frac{3}{4}$ американців виступали за продовження війн в інших країнах, а рейтинг президента Буша залишався на рівні 70% [7].

У зовнішньополітичній стратегії США дотримуються принципу захисту національних інтересів у політиці, якими традиційно вважаються фізична безпека, просування своїх цінностей та економічний розвиток [8, с. 29]. Вищезгадані принципи лягли в основу Стратегії національної безпеки США – 2002 («доктрина Буша»), в якій задекларовано «здатність Сполучених Штатів акумулювати таку міць, яка зробить ворожу гонку озброєнь марною». За словами К. Райс, стимулом для створення доктрини стала «настійна потреба створити всеохоплюючу стратегію, яка, зрештою, визначить виклики ери, що почалася після закінчення періоду після холодної війни». Зовнішня політика США ґрунтується на трьох підвалинах: на доктрині неперевершеної американської воєнної переваги (Америка має посилювати свою могутність для того, щоб зберегти статус суперпотуги), концепції превентивної війни (готовності завдати ударів до того, як проти США та їхніх союзників будуть здійснені агресивні дії) й готовності діяти самостійно, якщо неможливо досягти багатостороннього співробітництва задля досягнення зовнішньополітичних цілей [9, с. 279].

Доктрина проголосила право Америки застосовувати силу, щоб усунути будь-яку перепону на шляху до глобальної гегемонії. Офіційна риторика доктрини очевидна: «Наші збройні сили – досить могутні, щоб переконати потенційних суперників відмовитися від військового нарощування в сподіванні перевершити або зрівнятися із силою Сполучених Штатів» [10]. Американський теоретик Дж. Ікенберрі описує таку заяву як глобальну стратегію, в основі якої лежить бачення однополярного світу, в якому Сполучені Штати не мають рівного конкурента, умова, яка має бути постійною та за якої жодна країна чи коаліція не буде здатною кинути виклик США як глобальному лідеру, захиснику й воїну. Така заява трактує міжнародні норми самозахисту, прописані в статті 51 Хартії ООН, як такі, що не мають сенсу. Більше того, доктрина знецінює будь-які міжнародні закони та інституції. Дж. Ікенберрі зазначає: «Нова імперська глобальна стратегія подає Сполучені Штати як країну, яка робить ставку на власні переваги в світі й керує ним, примушуючи інших шукати шляхи для обходу, уникнення конфліктів, стримування, підриву могутності й відплати у протистоянні зі США. Стратегія загрожує зробити світ більш небезпечним і розділеним, а Сполучені Штати більш безпечними» [11, с. 12].

У Стратегії національної безпеки 2002 р. акцент зроблено на військовому чинникові зовнішньої політики США, а ключовою стала теза про боротьбу із загрозами за допомогою превентивних операцій військового та напіввійськового характеру, здійснюваних самостійно або із союзниками й партнерами. Її підтверджує низка фактів, зокрема військова операція США в коаліції з країнами НАТО в Афганістані проти режиму талібів; операція в Іраку в коаліції з деякими країнами НАТО (Великобританією та іншими) тощо. США роблять ставку на випереджальний удар як дієвий інструмент зовнішньої політики, який традиційно був останнім засобом вирішення конфлікту. Водночас документ віддзеркалює намір поширювати демократію у світі, передусім у країнах Близького та Середнього Сходу, на пострадянському просторі. Доктрина Буша, побудована на принципі односторонніх дій, обґрунтовує право Вашингтона на здійснення такого удару. Більше того, стверджується,

що Америка готова застосувати такий засіб щодо кожного, кого будуть уважати потенційно небезпечним. Перехоплення ініціативи дає змогу атакуючому нав'язати свою волю та спосіб дій потенційному агресорові. У документі зазначено: «Зберігаючи готовність застосувати силу задля оборони, Сполучені Штати демонструють готовність підтримати такий баланс сил, який сприятиме свободі» [10, с. 1].

Мета глобальної стратегії – запобігти будь-якому виклику силі, позиції або престижу Сполучених Штатів. Разом із тим Сполучені Штати готові підтримати вільні та відкриті суспільні інститути на всіх континентах. Така заява свідчить про те, що очільники США вважають, що демократія може бути товаром на експорт. Тезу про поширення демократії в мусульманському світі підтримав Р. Хаас, який обіймав посаду Директора відділу планування політики в Державному департаменті США, під час виступу перед комісією закордонних справ у Вашингтоні в грудні 2002 р. [12]. З аналогічною заявою про те, що США є силою підтримки свободи загалом у світі, виступив К. Пауелл у липні 2002 р.

У ході президентської кампанії 2004 р. Дж.В. Буш заявив, що Америка виграє війну ідей і знищить умови, за яких виникає розпач і деструктивне бачення політичних змін, що підштовхує людей до тероризму. І як зазначив президент Буш: «У цій боротьбі ми використаємо всі можливі засоби, щоб захистити країну, наших громадян і наші інтереси по всьому світі» [13, с. 29]. Доктрина Буша отримала за результатами національних виборів підтримку більшості американців. Згідно із загальнонаціональним опитуванням, найбільшу кількість голосів – 22% – Буш зібрав серед прихильників «збереження моральних цінностей». Другу групу виборців становили ті, які вважали головним завданням країни боротьбу з тероризмом (19%). До третьої групи (15%) увійшли американці, для яких мета Америки – здобути перемогу у війні в Іраку. За Буша проголосувало 84 представники консерваторів, 45 представників поміркованих і 13 лібералів [14]. Отже, збереження американських моральних цінностей, відповідь на терористичні атаки, перемога у воєнному конфлікті – такі три основні мотиви підтримки жорсткого силового курсу, який сприяв американським традиціоналістам здобути перемогу на виборах президента й утілити агресивну зовнішню політику.

Доктрина Буша конкретно втілена в зовнішній політиці США упродовж першої та другої каденцій президента. По-перше, це війна в Афганістані, розпочата в жовтні 2001 р.; по-друге, це вторгнення в Ірак у березні 2003 р. без санкції Ради Безпеки ООН під приводом наявності в Багдаді ЗМЗ, що, як згодом виявилось, було неправдивим звинуваченням; по-третє, тиск на Німеччину та Францію у зв'язку з їхньою негативною реакцією на агресію США в Іраку; по-четверте, це решта військових конфліктів, до яких були причетні Сполучені Штати упродовж каденцій Дж.В. Буша; по-п'яте, це новий тип контролю над стратегічним озброєнням, запропонований Росії в червні 2002 р.; по-шосте, це мілітаризація, розширення або створення баз по всьому світі. У цивільній сфері віддзеркаленням доктрини Буша став вихід Америки у 2002 р. з Договору про створення міжнародного кримінального суду (МКС) і відмова Вашингтона від Кіотського протоколу [15].

Зважаючи на тактику, Буш розробив цілу низку заходів для боротьби з терором. Найсильнішим аспектом його стратегії була його довіра до військового компонента, тобто підхід Буша до зовнішньої політики ґрунтувався на загрозі й застосуванні сили. Зважаючи на той факт, що терористи діяли більше ніж у 60 країнах світу, США були готові застосувати військову силу, щоб припинити їхню діяльність, знищити їхніх лідерів, командний склад і комунікації. Тому Буш мав намір шукати міжнародну підтримку й санкції для цієї мети з метою запобігти загрозі до того, як вона дістанеться кордонів США. Водночас він попередив, що, якщо співробітництва не буде, США діятимуть на власний розсуд [16].

Превентивна дія була основою для американської політики щодо терористичних груп і країн. Відразу після вересневих подій Вашингтон розпочав пошук союзників для боротьби з терористами.

На терористичні напади відповідно зреагував Альянс. 12 вересня 2001 р. представник НАТО офіційно заявив: «Ураховуючи, що напад здійснено проти США як члена НАТО, вважаємо, що такі дії підпадають під статтю 5 Вашингтонського договору» [17, с. 157]. Стаття 5 як основа Атлантичного альянсу тлумачила, що «збройний напад проти однієї зі сторін варто вважати нападом проти всіх». Договір надавав право членам Альянсу застосувати силу в разі необхідності, щоб забезпечити власну безпеку. Країни-члени НАТО офіційно погодилися підтримати США. Такий стан справ дав США змогу на законних підставах здійснити збройну інтервенцію в Афганістан.

Трьома тижнями пізніше після вересневих атак члени Альянсу дали остаточну згоду на війну проти Осамі Бін Ладена, його мережі Аль Каїди й уряду талібів в Афганістані. Членів НАТО вдалося переконати, що за нападом 11 вересня стояла Аль Каїда. Американські засекречені свідчення, розвідувальні дані, фото супутників і фінансові звіти переказу грошей терористичним групам підтвердили інформацію, що напади – справа рук терористів під керівництвом Осамі Бін Ладена, табори яких знаходилися в Афганістані. Інші союзники НАТО, зокрема Німеччина, підтвердили американські звинувачення. Джордж Робертсон, генсек НАТО, зробив висновок, що «зараз зрозуміло, що всі дороги ведуть до Аль Каїди» [18, с. А11]. США попросили особливої підтримки від членів НАТО, а саме мати необмежений доступ до морських портів, злітних смуг і повітряного простору країн-членів.

Буш докладав максимальних зусиль, щоб зберегти англо-американський зв'язок. І хоча президент Буш і прем'єр-міністр Тоні Блер не були політичними приятелями, проте відданість Т. Блера Трансатлантичному альянсу та його готовність воювати проти тероризму повністю збіглися з намірами американського уряду у Вашингтоні. Блер оголосив, що іншого шляху немає: «Перемогти або бути переможеним» [19, с. А1]. До кінця вересня кілька інших членів НАТО погодилися приєднатися до антитерористичних операцій в Афганістані. До того часу був уже готовий план для американських військ, тоді як участь союзних військ залишалася під сумнівом.

Вашингтон також намагався усунути членів НАТО від керівництва операціями, пам'ятаючи досвід косовського конфлікту, який навчив США, що досягнення згоди 19 членів Альянсу для проведення операції – надзвичайно складне завдання. Зрештою, Буш створив коаліцію союзників, уникаючи керівництва операцією НАТО. Через місяць після початку кампанії європейські країни висловили бажання взяти участь у конфлікті. Та могутній союзник визначив їм другорядну роль у цій кампанії, що, у свою чергу, призвело до охолодження відносин і в інших сферах, спричинивши значні дипломатичні проблеми для США перед нападом на Ірак [17, с. 159].

Після дипломатичних напружень настав день початку війни, коли Дж. Буш заявив: «Більше ніж 40 країн на Близькому Сході, в Африці, Європі й по всій Азії надали нам повітряні та наземні шляхи». І хоча мусульманські уряди не приєдналися до нападу на Афганістан, але це не завадило Бушу стверджувати, що «нас підтримує колективна воля світу» [20, с. А1]. Британія та Австралія направила елітних командос, Італія послала 2700 військових, Польща, новий член НАТО, оголосила про свої плани послати 300 вояків до Афганістану, включно з 80 військовими з елітного підрозділу. До кінця березня 2002 р. підрозділи з Данії, Норвегії та Німеччини приєдналися до операції «Анаконда». Бойові кораблі Японії та Нідерландів патрулювали Аравійське море.

Члени адміністрації доклали всіх зусиль для створення коаліції в боротьбі з тероризмом в Афганістані. Зокрема, державний секретар США К. Пауелл зустрівся з принцом Саудом Ель Фейсалом, міністром закордонних справ Саудівської Аравії, щоб переконати його підтримати США. Проте Рійяд ігнорував вимоги Вашингтона заморозити банківські рахунки підозрюваних саудівських фінансистів Аль Каїди без надійних доказів [21, с. 116–123].

Щоб отримати підтримку Близького Сходу у війні проти Афганістану, президент Буш змінив свою підхід від політики невтручання в конфлікт на політику активної сторони, зацікавленої в мирному врегулюванні ізраїльсько-палестинського конфлікту. Він виступив із заявою, що мирну угоду можна укласти за умови створення демократичної Палестинської держави. Дж. Буш став першим американським президентом, який виступив із пропозицією державотворення перед генеральною асамблеєю ООН у листопаді 2001 р. [17, с. 153]. Буш зазначив: «Ми працюємо очікуючи, що одного дня дві країни – Ізраїль і Палестина – житимуть мирно разом у безпеці й із визначеними кордонами» [22, с. А1]. Періодично Білий дім згадував ідею «дорожньої карти», проте це питання не стало темою серйозних дискусій аж до перевиборів на другий термін, коли Буш висунув концепцію демократичного розвитку заради стабільності.

Незважаючи на зусилля Америки, Близький Схід загалом був проти американського захоплення Афганістану. Оман перший відмовив американцям у використанні баз, оскільки його сили були задіяні в військових тренуваннях із Британією. Катар теж був проти й відмовив Вашингтону у використанні своїх аеродромів. Єгипет підтримав військові дії США проти Афганістану. Урешті-решт, низка близькосхідних країн погодилася з точкою зору США на війну в Афганістані, але не більше. На зустрічі міністрів закордонних справ Ліги Арабських Націй, місяць по тому, як США вдарили по Афганістану, вони попередили, що поширення війни на будь-яку арабську країну порушить хиткий мир і підірве підтримку Вашингтона проти Афганістану. Це був тонкий натяк на захоплення Іраку [17, с. 154].

Упродовж двох каденцій Дж.В. Буша Сполученим Штатам удалося реалізувати доктрину Буша в низці країн світу. Операція «нескорена свобода» – офіційна назва всіх військових заходів як відповідь Америки на терористичні атаки 11 вересня 2001 року. Операція відбулася в значній кількості країн та охопила підоперації, а саме: 1) в Афганістані (2001–2014 рр.); 2) на Філіппінах (2002 р. – 2008 р.); 3) на Африканському Розі (з 2001 р. – по 2008 р.); 4) у Західній Сахарі (2004–2010 рр.). Америка здійснювала військові операції в Північному Пакистані (з 2001 р.), Ємені (2002 р.), Республіці Кот-Д'Івуар (2002 р.), Сомалі (2007–2008 рр.) [23].

У жовтні 2001 р. в Пакистан прибув перший військовий контингент США, а 16 листопада бази терористів зазнали перших авіаударів. Із 2004 р. Пакистан розпочинає повномасштабну війну на півночі країни проти іноземних терористів. Авіаудари та бойові зіткнення тривають до цього часу [23]. 3 листопада 2002 р. американський ударний безпілотною MQ-1 «Хижак» на території Ємену знищив автомобіль із лідерами Аль-Каїди, які, на думку США, були причетні до атак на американський есмінець «Коул» у порту Адена. У січні 2002 р. США в межах операції «нескорена свобода» збільшили військовий контингент на Філіппінах (на о. Мінданао) для допомоги в боротьбі з тероризмом. Головними суперниками США стали ісламістські організації Абу-Сайяф і Джемаа-Ісламія [24].

У 2007 р. почалася операція США «нескорена свобода – Транссахара» проти крила терористичної організації Аль-Каїди в Західній Африці. Американські військові діяли на території Алжиру, Чада, Малі, Мавританії, Нігеру, Сенегалу, Нігерії та Марокко. З 2008 року діє операція «нескорена свобода – Кариби й Центральна Америка» [25]. У межах цієї ж операції у 2004 р. Сполучені Штати здійснили антитерористичні заходи в Джибуті, Кенії, Ефіопії, Ємені та Еритреї.

Під час ефіопсько-сомалійської війни (2007–2008 рр.) Вашингтон здійснив воєнну інтервенцію на боці Ефіопії й завдав низку авіаударів по позиціях терористичної організації Аль-Каїди та сомалійського Союзу ісламських судів у південній частині Сомалі [23].

Ще одним показником дії доктрини Буша став Договір ПРО. Договір про обмеження систем протиракетної оборони (Договір про ПРО 1972 р.) між США та РФ діяв до 1998 р. Він обмежував кількість протиракетних систем. Проте, як наслідок агресивної політики президента Буша та його доктрини, США вийшли з нього в червні 2002 р. [26]. У 2007 р. США заявили про готовність розмістити елементи американської системи ПРО в Польщі та Чехії, незважаючи на рішучі протести Москви.

Отже, зовнішня політика президента Дж.В. Буша свідчить про те, що Сполучені Штати фактично розпочали нову кампанію за розширення свого геополітичного впливу в різних регіонах світу. Американський інтервенціонізм зумовлений нагальною потребою утвердження провідної ролі потуги в нових реаліях.

Список використаної літератури

1. Дудко І.Д. Стратегічна парадигма США на початку 2010-х рр.: дилема підходів і шляхів реалізації. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 107. Ч. 1. С. 46–53.
2. Камінський Є. «Доктрина Обама»: від передвиборних гасел до реалізму. *Євроатлантика*. 2009. № 4. С. 12–17.
3. Лакішик Д.М. Еволюція зовнішньої політики США: від Дж. Буша-ст. до Дж. Буша-мол. *Дослідження світової політики* : зб. наук. праць. Київ : ІСЕМВ, 2008. Вип. 44. С. 18–32.
4. Погорська І.І., Лакішик Д.М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама в контексті американського глобального лідерства. *Проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 2. С. 179–192.
5. Sasse Ben. The End of the End of History: Reimagining U.S. Foreign Policy for the 21st Century. *Texas National Security Review*. Vol. 2. Issue 2 (February 2019). P. 102–113.
6. Gurtov Mel. Superpower on Crusade: The Bush Doctrine in US Foreign Policy. Lynne Rienner Publishers, 2006. 265 p.
7. Gallup polls, September 21, November 11, 2001, February 10, March 24, July 8, 2002, Gallup Database. URL: <http://www.galluppolls.org> (дата звернення: 20.07.2019).
8. Иванов О.П. Военная сила в глобальной стратегии США : монография. Москва : Восток – Запад, 2008. 198 с.
9. Колобов О.А., Тумина Ю.В. Доктринальные основы внешней политики США при администрациях Дж. Буша-мл. и Б. Обама. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2012. № 1 (1). С. 277–284.
10. The National Security Strategy of the USA 2002. U.S. Department of State. September 17, 2002. URL: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (дата звернення: 20.07.2019).
11. Chomsky Noam. Hegemony or survival: America's quest for global dominance. N.Y. : Henry Holt and Company, 2003. 266 p.
12. Towards Greater Democracy in the Muslim World, Richard N. Haass, then-Director, Policy Planning Staff, U.S. Department of State, Remarks to the Council on Foreign Relations, Washington, D.C., December 4, 2002. URL: <https://2001-2009.state.gov/s/p/rem/15686.htm> (дата звернення: 20.07.2019).
13. National Strategy for Combating Terrorism. February, 2003. URL: https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/counter_terrorism_strategy03.pdf (дата звернення: 20.07.2019).

14. How Groups Voted in 2004. United States Elections. Roper Center for Public Opinion Research. URL: <https://ropercenter.cornell.edu/how-groups-voted-2004> (дата звернення: 20.07.2019).
15. Уткин А. Доктрина Буша: концепція, розділивши Америку. *Россія в глобальній політиці*. 2005. № 4. URL: https://globalaffairs.ru /number/n_5457 (дата звернення: 20.07.2019).
16. Bush George W. Graduation Speech at West Point, June 1, 2002. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html> (дата звернення: 20.07.2019).
17. Henriksen Thomas H. *American Power after the Berlin Wall*. New York : PALGRAVE MACMILLAN, 2007. 250 p.
18. Drozdiak William and Rajiv Chandrasekaran. NATO: U.S. Evidence on Bin Laden 'Compelling'. *The Washington Post*. 2001. October 3. P. A11.
19. Daley Suzanne. Alliance Says It Will Fight If It Is Asked. *The New York Times*. 2001. October 3. P. A1.
20. Tyler Patrick E. U.S. and Britain Strike Afghanistan, Aiming at Bases And Terrorist Camps. *New York Times*. 2001. October 8. P. A1.
21. Gold Dore. *Hatred's Kingdom: How Saudi Arabia Supports the New Global Terrorism*. New York : Regnery Publishing, 2003. 335 p.
22. Bumiller Elisabeth. A Nation Challenged: The president; All Must Join Fight Against Terror, Bush Tells U.N. *The New York Times*. 2001. November 11. P. A1. URL: <https://www.nytimes.com/2001/11/11/world/nation-challenged-president-all-must-join-fight-against-terror-bush-tells-un.html> (дата звернення: 20.07.2019).
23. Список военных операций США. URL: https://ruxpert.ru/Список_военных_операций_США#2000.E2.80.942009 (дата звернення: 20.07.2019).
24. Необъявленные войны США. *Армейский вестник*. 4 июня 2013. URL: <https://army-news.ru/2013/06/neobyavlennyye-voyny-ssha/> (дата звернення: 20.07.2019).
25. Фото дня: «свобода» на марше. *Warspot*. 7 октября 2016 г. URL: <https://warspot.ru/7270-foto-dnya-svoboda-na-marshe> (дата звернення: 20.07.2019).
26. Двосторонні угоди про ядерну зброю. *Сайт з питань ядерної безпеки, радіаційного захисту та нерозповсюдження ядерної зброї*. URL: <https://uatom.org/index.php/rezhym-nerozpovsyudzhennya/mizhnarodne-spivrobotnytstvo-u-sferi-nerozpovsyudzhennya/> (дата звернення: 20.07.2019).

DOCTRINAL FOUNDATION OF G.W. BUSH FOREIGN POLICY

Volodymyr Zhyhailo

National University of Ostroh Academy,

Department of International Relations

Seminars'ka str., 2, 35800, Ostroh, Rivne Region, Ukraine

The article deals with analysis of G.W. Bush foreign policy. The research focused on a practical realization of the Bush Doctrine in Washington foreign policy course. American foreign policy is built on some basic doctrinal documents, published during 2001–2008, and which explain U.S. foreign policy imperatives. Among basic documents that form doctrinal foundation of the United States foreign policy the accent is made on the National Security Strategy of the USA (2002), National Strategy for Combating Terrorism (2003) and G.W. Bush Graduation Speech at West Point (June 1, 2002).

Both, theoretical and practical aspects of U.S. foreign policy during 2001–2008 were analyzed. The author shifts attention to American foreign policy in the Middle East, in Africa and partly in Europe,

especially to the relationships between Washington and Moscow. The Bush Doctrine claimed the right of U.S. to apply force in order to destroy any obstacle on the way to global hegemony, so the article also deals with military operations, conducted by the USA during G.W. Bush presidency timeline.

Bush Doctrine was practically realized in foreign policy course during the first and the second presidential terms. First, it was the war in Afghanistan in October of 2001. Second step was made by the USA in Iraq, invaded in 2003, but without any sanctions of the Security Council of the United Nations and justified by accusations about availability of weapons of mass destruction in Baghdad which turned out to be false later. Third, the United States pressurized Germany and France because of their negative reaction to American aggression in Iraq. Fourth, Washington was involved in many other military conflicts during G. Bush presidential term. Fifth, it was a new kind of control over strategic weapons system which was offered to Russia in June of 2002. Sixth, it was a policy of militarization implemented through increase, territorial distribution and formation of new military bases around the world. In civil sphere the Bush Doctrine was implemented by U.S withdrawal of signature from the Rome Statute of the International Criminal Court and President Bush's rejection of the Kyoto agreement on global warming.

Key words: doctrine, foreign policy, the USA, G.W. Bush, the national security strategy, doctrinal foundation of the U.S. foreign policy.